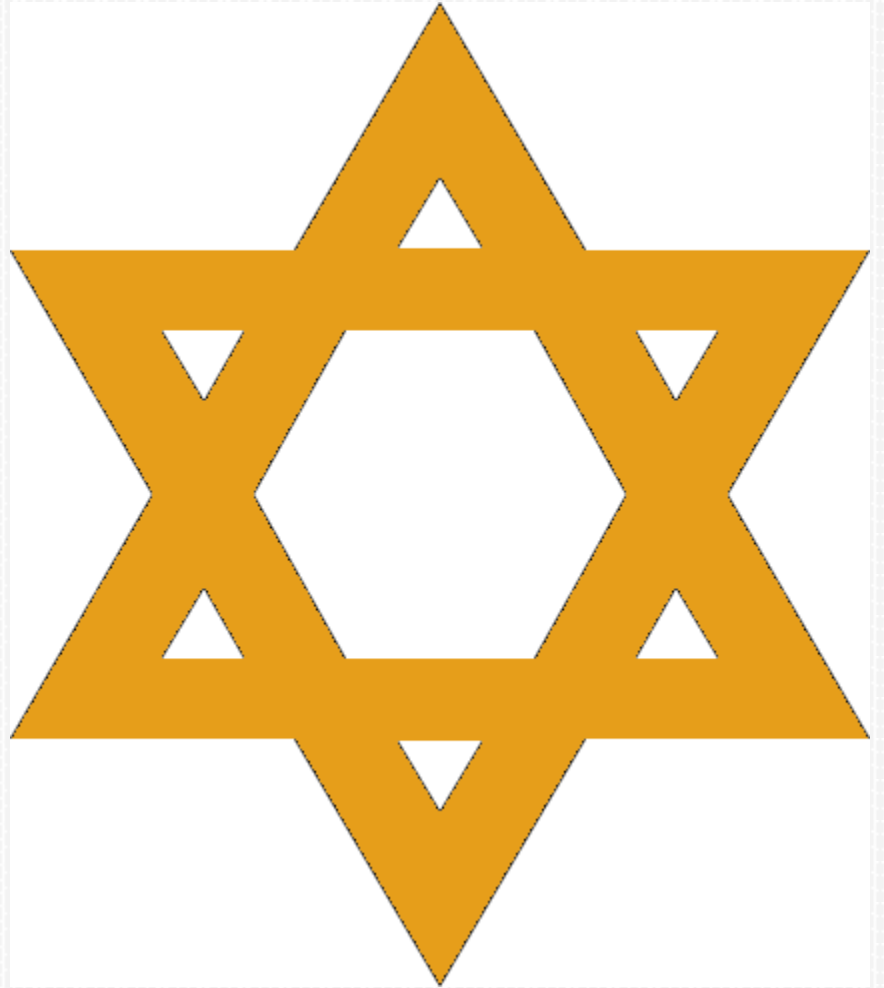

”Det utvalda folket”

JUDENDOMEN

INNAN MIN PRESENTATION BÖRJAR

✘ Gör övning 1!

JUDENDOMENS HISTORIA (S. 38-43,58 | LÄROBOKEN)

✘ "Det utvalda folket"

Var i Gamla testamentet står det att de är utvalda och förbundna av Gud?

Noa:

Noahs ätt får en ny chans till överlevnad med löftet om att ingen ny syndafloed kommer. Men.. Noah måste följa Guds bud, inte dräpa, respektera levande varelser.

✘ Abraham och förbundet med Gud. (ca 2000-1800 f.v.t.).

→ Gud lovade att beskydda det israeliska/judiska folket och i gengäld skulle judarna/israelerna lova att tro på Gud, och ingen annan Gud än honom.

→ Gud lovade dessutom Abraham att judarna skulle få erövrta det "heliga landet" (Kanaans land, d.v.s. det som idag är staten Israel).

✘ Mose - uttåget ur Egypten (ca 1200 f.v.t.).

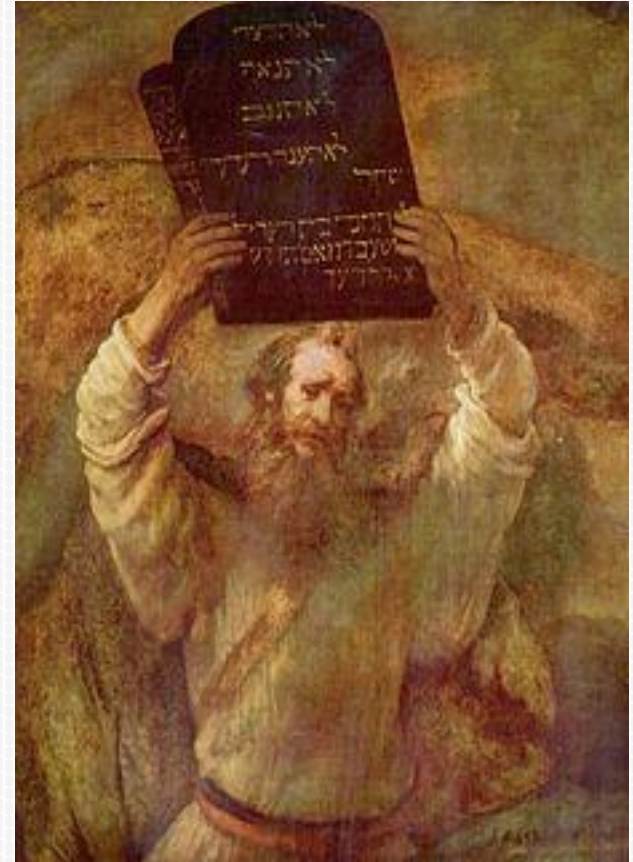
→ Mose befriar judarna från slaveriet i Egypten).

→ Mose tar sitt judiska folk med på "den 40-åriga ökenvandringen". De vandrar i öknen i 40 år innan de kommer fram till Kanaans land som de ska erövrta och sedan kommer att döpa om till Israel (det heliga landet).

→ Israels förbund med Gud förnyas under den 40-åriga ökenvandringen då Mose mottar de 10 budorden från Gud.

✘ Israel ("det heliga landet") erövrats (ca 1200-1000 f.v.t.).

→ Kanaans land (och staden Jerusalem) erövrats precis som Gud utlovat.

Målning av den nederländske konstnären Rembrandt (1600-talet). Motivet är Mose som bär stentavlorna där de 10 budorden finns formulerade.

Bild hämtad från: Wikipedia

JUDENDOMENS HISTORIA (S. 44-48 | LÄROBOKEN)

→ **Konungatiden** (ca 1000 f.v.t. – 900 f.v.t.) (Saul, David, Salomon).

David "den store konungen" som bl.a. stred mot jätten Goliat.

Som efterträdare till David skall en ny kunglig gestalt, en frälsare (Messias) uppenbara sig. Judarna väntar fortfarande på denna Messias.

Kung Salomon bygger judarnas heliga tempel.

Fridsriket (Jesaja, Jeremia, Elia, mfl) (ca 750-500 f.v.t) Kritik mot klass-samhället och en längtan efter en ny bättre tid. Messias ankomst.

→ **Romariket erövrar Jerusalem och river templet** (70 e.v.t.).

Romarna kastar ut judarna från "det heliga landet" och judarna hamnar i diaspora.

→ **Judarnas diaspora** (landsflykt, förskingring, utspridning) uppstår (70 e.v.t. →)

Diasporan har blivit som en judisk identitet för många judar. De har vant sig vid att leva i

"landsflykt" och många identifierar sig därför med att leva i diaspora. När staten Israel bildades 1948 flyttade många judar tillbaka till "det heliga landet" (Israel). Men många menar att de ska fortsätta leva i diaspora och vill därför inte flytta till Israel utan bor kvar som minoritet i andra länder.

ROMARRIKET BREDER UT SIG OCH ERÖVRAR MÅNGA OMRÅDEN OMKRING ÅR 0. KARTAN VISAR HUR ROMARNA, VIA NORRA AFRIKA, ÄVEN ERÖVRAR ISRAEL OCH JUDARNAS HELIGA STAD JERUSALEM.

JUDENDOMEN EFTER DIASPORAN

✘ Judar i diaspora (135 e.v.t.-1948).

→ **Diaspora**

De flesta judarna tvingas bo som minoriteter utspridda i världen. "Landsflykt".

→ **Heliga skrifter sammanställs** (ca 200-500 e.v.t.)

Tanak (som innehåller Tora) + Talmud.

→ **Islam breder ut sig i Mellanöstern** (600-tal)

Islam bygger sin lära på Abraham som urfader (stamfader). De bygger alltså sin lära på judendomens och kristendomens historia och på den lära som framförs i gamla och nya testamentet.

Muslimerna tar alltså över makten i det område som Israel kallar för "det heliga landet". Detta arabisktalande folk är de som idag är palestinier och landet heter under denna tid fram tills att det erövrades av judarna för Palestina.

JUDENDOMEN I DET MODERNA SAMHÄLLET

✘ Antisemitism

- Betyder judehat/judefientlighet.
- Judar har genom historien fått skulden för vissa händelser.
- Kristna anklagelser om att judar bär skulden till Jesu korsfästelse. Folket fick döma Jesus och folket var judarna.
- Beskyllda för att ha orsakat epidemin digerdöden (pesten).
- Längs historien motarbetade och illa behandlade, t.ex. som minoritet i Sverige.
- Förintelsen...

JUDENDOMEN I DET MODERNA SAMHÄLLET

✘ Förintelsen (2:a världskriget)

- Bakgrund: På 1800-talets nationalism → En rangordning av människor utifrån ras började ske.
- Romer och judar rangordnades lägst av alla raser.
- Ur nationalismen växer nazismen fram → Adolf Hitler → förintelseläger
- Sex miljoner judar dödades (1940-talet).

Bildkälla:<http://tommyhansson.files.wordpress.com/2013/08/secondcolumn.jpg>

Bildkälla:<http://www.vagenurhatet.se/sites/default/files/styles/cropped-940x354/public/book/forintelsen.jpg?itok=RJg43dh9>

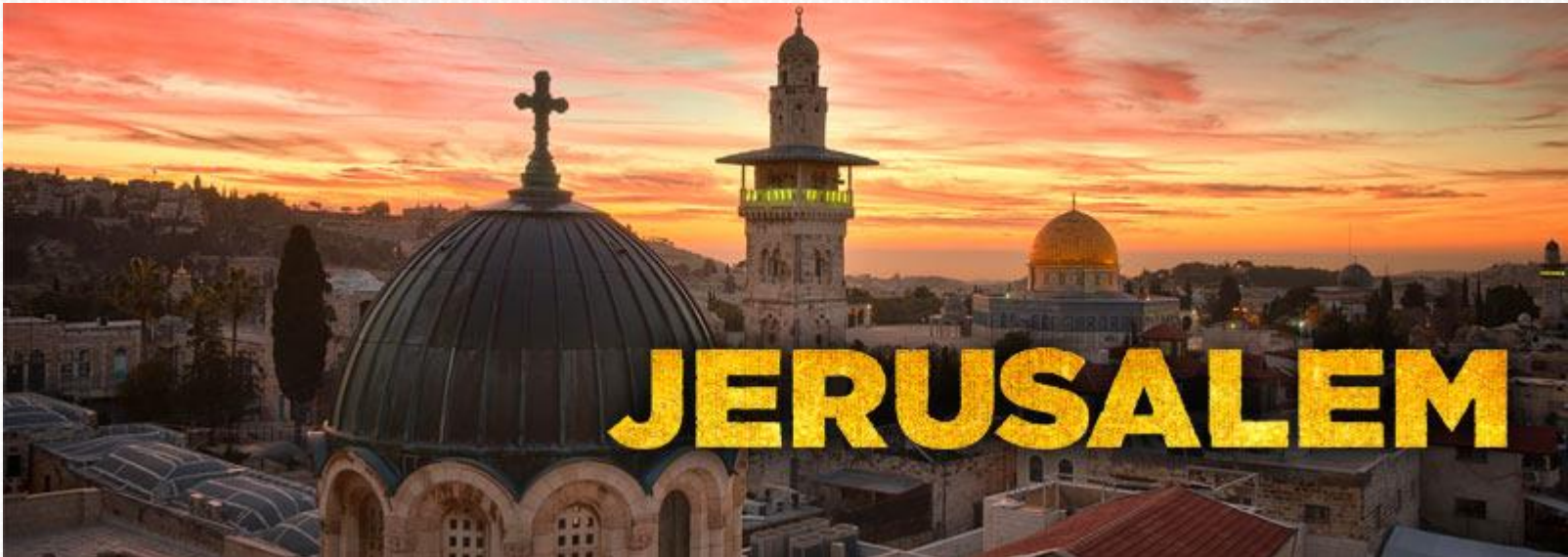
NU GÖR VI ÖVNING 2 OCH 3.

JUDENDOMEN I DET MODERNA SAMHÄLLET

✘ Sionismen (1900-tal)

- Teodor Hertzl skriver "Judestaten" (slutet av 1800-talet) och budskapet är att judarna i diaspora ska få ett eget land att flytta till.
- Sionismens mål blev sedan att återta "det heliga landet", d.v.s. Israel, men där bodde redan palestinierna.

JUDENDOMEN I DET MODERNA SAMHÄLLET

✘ Bildandet av staten Israel (1948)

- Arabiskttalande och muslimsk befolkning bosatt i Palestina sedan 600-talet.
- Judar köpte mark och började så sakteliga att bosätta sig i Palestina på 1900-talet.
- FN föreslog en tvåstatslösning. Palestina och närliggande arabiska länder (t.ex. Egypten) protesterade.
- 1948 utropar Israel sig själv till en nationalstat → Väpnad konflikt uppstår eftersom de arabiska länderna inte accepterade detta.

Bildkälla:<http://blogdebanderas.com/2014/07/28/ni-israel-ni-palestina-el-origen-del-conflicto-desde-la-religion-y-la-vida-sexual-de-nuestros-antepasados/>

JUDENDOMEN I DET MODERNA SAMHÄLLET

✘ Israel-Palestina-konflikten

- Palestina och alla närliggande arabländer protesterar mot bildandet av staten Israel i Palestina.
- Väpnad konflikt (krig) uppstår.
- Israel får stöd av USA, bl.a. genom vapen.
- 1967 – Sexdagarskriget. Israel segrar, erövrar viktiga palestinska områden och stora områden av Jerusalem.
- Innan: Judar i diaspora (landsflykt). Efter (idag): Palestinier i landsflykt.

Bildkälla:<http://internasional.kompas.com/read/2014/05/30/2025017/www.reuters.com>

Bildkälla:<http://patrikgodin.blogg.se/2009/january/israelpalestina.html>

Fördelning av Israels
ockupation av
landområden sedan 1967

JUDENDOMEN I DET MODERNA SAMHÄLLET

✘ Israel-Palestina konflikten idag

- Israels ockupation av palestinska områden och illegala bosättningar (husbyggen).
- Byggandet av en mur på ockuperad mark tillhörande palestinerna vid Västbanken.
- Blockeringen av Gaza och därmed förhindrandet av palestinernas rörelsefrihet.
- Hamas (Gaza) → militär strid gentemot Israelisk militär.
- PLO → Fatah → premiärminister Mahmoud Abbas.
- Israels premiärminister: Benjamin Netanyahu

Bildkälla:http://sv.wikipedia.org/wiki/Israels_barri%C3%A4r_p%C3%A5_V%C3%A4stbanken#mediaviewer/File:Israeli_West_Bank_Barrier.jpg

Bildkälla: <http://www.jewishpress.com/news/breaking-news/israeli-ministers-demand-abbas-disarm-hamas/2014/06/06/>

JUDENDOMENS OLIKA RIKTNINGAR

LÄROBOKEN S 69

- ✘ Liberal judendom (reformjudendom)
- ✘ Ortodox judendom
- ✘ Konservativ judendom
- ✘ Ultra-ortodox judendom
- ✘ Sekulära judar

<http://nyheter24.se/debatt/775278-komikern-aron-flam-aftonbladet-kallade-mig-krant-jude>

http://en.wikipedia.org/wiki/Haredi_Judaism#mediaviewer/File:Satmar_community_Williamsburg_brooklyn_new_york.jpg

URKUNDER (HELIGA SKRIFTER)

LÄROBOKEN S

✘ Tora

"Läran" eller "lagen". De fem Moseböckerna (bl.a. de 10 budorden).

✘ Tanak

Den judiska bibeln, d.v.s. Gamla testamentet.

✘ Talmud

Rabbinernas (andliga ledare) kommentarer och tolkningar av Tanak.

Bildkälla: http://torahblogga.blogspot.se/2010_02_01_archive.html

CENTRALA TANKEGÅNGAR

→ Trosbekännelsen

Schemá (betyder "hör"). "Hör Israel! Herren är vår Gud. Herren är en. Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft".

→ Gud är EN (monoteism)

Det finns bara EN GUD. Gud är dessutom allsmäktig, allvetande och samtidigt överallt närvarande. Polyteism (t.ex. hindusim) betyder att man tror på flera gudar).

→ Människan är Guds avbild.

Människan fick i och med att Gud skapade Adam och Eva ansvaret att representera Gud på jordklotet.

→ Livet efter döden

"När kroppen dör släpps själen fri för att på något sätt återvända till Gud". Men judendomen lägger fokus på att man ska leva väl under livet på jorden och att man där ska följa Guds regler och lagar, t.ex. de 10 budorden.

→ Messias ankomst

Gud förväntas sända en frälsare (messias) till jorden. De kristna menar att denna frälsare var Jesus. Judarna förkastar detta och menar att frälsaren ännu inte uppenbarat sig.

Judarna väntar alltså på att en ny Messias ska komma, en ny "smord" kung som ska vara kung Davids efterföljare. När denna Messias uppenbarar sig så kommer denna frälsare dels att upprätta ordning och reda på jorden, och ett fredsrrike (Guds rike) kommer att framträda.

CENTRALA TANKEGÅNGAR

✘ 10 Guds bud

T.ex. "Du ska inte stjäla", "Du ska inte döda", "Du ska inte tro på någon annan Gud än Gud själv".

✘ De 631 lagarna/reglerna

Vissa följer reglerna strikt (ortodoxa judar). Andra är mer fria i sina tolkningar och följer dem inte strikt (liberal judendom). De liberala judarna har påverkats mer av moderna samhällstendenser, t.ex. har det inneburit att religionen har blivit mer jämställd mellan könen.

✘ Förbud mot att avbilda Gud

Man får inte måla eller rita av Gud, risken är att man börjar tillbe målningen istället för Gud.

✘ Ingen arvssynd

Judendomen menar att människan alltid har möjlighet att välja om man vill vara ond eller god. Till skillnad från kristendomen som menar att människan föds med en benägenhet att göra felaktiga handlingar.

HELIGA HANDLINGAR OCH TRADITIONER

✘ Sabbaten (vilodagen) (s. 110 i läroboken)

✘ Synagogan (helig samlingsplats)

Kan jämföras med den kristna kyrkan. (s. 110 i läroboken)

✘ Bönen

HELIGA HANDLINGAR OCH TRADITIONER

✘ Kosher

Kosher betyder "lämplig/passande". Det finns regler för vilken typ av mat som får ätas och även regler för hur maten ska tillagas.

- **Skäktning** . Slaktmetod där djurets halspulsåder skärs av med en vass kniv och man låter sedan djuret dö genom att förblöda.
- "Rena" (heliga) och "orena" (ej heliga) djur.
- Ej blanda kött och mjölkprodukter vid Matlagning.

✘ Konfirmationen

- Bar Mitzva ("budets son")
- Bat Mitzva ("budets dotter")

✘ Omskärelse

Helig ritual som utförs på pojkar.

<http://nowiknow.com/kosher-cheeseburgers/>

” JUDISK ORDLISTA ”

✘ Synagoga

Tempel, den judiska motsvarigheten till kristendomens kyrka och islams moské.

✘ Rabbin

Predikar i synagogan men står inte i centrum. Rabbinerna kallades de som tolkade och gav kommentarer till Tanak (Gamla testamentet) vilket resulterade i Talmud.

✘ Kantor

Står i centrum och läser upp Toran under de heliga mötena i synagogan.

✘ Messias

Judarna väntar på att en Messias, d.v.s. en typ av frälsare (kung Davids efterföljare) ska uppenbara sig och framkalla Guds rike.

✘ Sion

Kan användas som omnämning för det judiska folket. Ibland omnämns Israel som Sion och ibland Jerusalem. Sionismen är den grupp som startade i slutet på 1900-talet och hade som mål att återupprätta ett judiskt rike, d.v.s. att bilda staten Israel.

JUDENDOMENS MÄNNISKOSYN (S. 62)

✘ Människan är:

GOD

Människan kan välja mellan gott och ont och hon väljer oftast att vara god.

✘ Människan ska:

Ta hand om sig själv och andra

Människan ska fokusera på att ta hand om sig själv, men samtidigt ska man ta hand om andra människor.

✘ Människan har:

En odödlig själ som vill förenas med Gud

Människan har en odödlig själ som efter döden ska förenas med Gud. Men man lägger fokus på att man ska leva gott i det liv som man lever på jorden.

JUDENDOMENS HÖGTIDER (S. 66-67 | LÄROBOKEN)

✘ Lövhyddohögtiden

En hydda byggd av löv byggs i anslutning till hemmet.

Syftar till att påminna judarna om "den 40åriga ökenvandringen", d.v.s. den tid det tog för judarna att vandra från Egypten efter slaveriet och komma fram till Kanaans land (det heliga landet), d.v.s. det som idag är staten Israel.

✘ Påsken (den judiska påsken)

Påsken firas till minne av **Mose** och att **han befriade judarna från att leva som slavar i Egypten.**

Under påskveckan äter man mat som symboliskt ska påminna om slaveriet/fångenskapen i Egypten. Man äter bl.a. ett **osyrat (ojäst) bröd** som minne för att judarna hade så bråttom ut ur Egypten att man inte hade tid att låta brödet jäsa. Eftersom man inte blir mätt av det jästa brödet ätes därefter en riktig måltid.

Påskfirandet är en **stor fest** och strävar efter att **svetsa samman** familjen. Speciellt eftersom de varit förföljda och förtryck längs historien i samband med att de firat påsk.

DISKUSSIONSFRÅGOR

- ✘ På vilket sätt kan man påstå att och argumentera för att vårt samhälle idag är påverkat av judendomens lära. (Utgå från det du har lärt dig om judendomens lära och försök att ge så utförliga exempel som möjligt på hur judar och icke-judar idag faktiskt lever sina liv enligt judiska regler, bud och lagar.)
- ✘ På vilket sätt kan man säga att judendomens praktik på vissa håll har förändrats som en följd av att samhällets normer och värderingar förändrats?
- ✘ Beskriv den stora politiska konflikt som under 1900-talet påverkat israeler/judar. Vilken roll har religionen spelat? På vilket sätt har judendomens historiska bakgrund och lära påverkat?
- ✘ Hur kan det tänkas vara att leva som jude? T.ex. skillnader mellan en jude som lever efter den ortodoxa riktningen och en jude som lever efter den liberala judendomen.